

امکان‌سنجی حذف مجازات اعدام

از جرائم تعزیری و تعیین مجازات‌های جایگزین

نویسنده:

دکتر عمران عالی محمدی

قائم مقام رییس کل دادگستری استان ایلام

www.ketab.ir

۱۵۸۷۴۷۷

سرشناسه	: علی محمدی، عمران، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور	: امکان‌سنجی حذف مجازات اعدام از جرائم تعزیری و تعیین مجازات‌های جایگزین / نویسنده عمران علی محمدی؛ ویراستار فهیمه احمدی.
مشخصات نشر	: تهران: طلایی پویندگان دانشگاه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۶ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۸-۷۶۷-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۲۳۶-۲۴۸.
موضوع	: حکم اعدام
موضوع	: Capital punishment
موضوع	: حکم اعدام - ایران
موضوع	: Capital punishment - Iran
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۷ الف ۸/۴/۸۵۱۰۴ K
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۵/۰۳۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۴۵۱

نام کتاب	: امکان‌سنجی حذف مجازات اعدام از جرائم تعزیری و تعیین مجازات‌های جایگزین
نویسنده	: دکتر عمران علی محمدی
ناشر	: انتشارات طلایی پویندگان دانشگاه
ویراستار	: فهیمه احمدی
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۸-۷۶۷-۴
نوبت چاپ	: اول - ۱۳۹۷
شمارگان	: ۱۰۰
چاپ - صحافی	: حمزه‌ای
قیمت	: ۱۸۰۰۰ تومان

www.Bookgolden.ir

تهران: میدان انقلاب- مابین خیابان ۱۲ فروردین و منیری جاوید- خیابان شهید نظری- پلاک ۱۳۰ - طبقه پنجم غربی- تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۵۰۳۲

فهرست مطالب

۳	چکیده: .....
۲	۱-۱. مقدمه: .....
۹	۲-۱. تاریخچه: .....
۱۸	۲. مقدمه: .....
۱۸	۱-۲. هیئت‌مدتماتی .....
۱۸	۱-۱-۲. مفهوم مجازات و ممانی آن .....
۲۰	۱-۱-۱-۲. توجیه مجازات .....
۲۱	۲-۱-۱-۲. مبانی اختیار ولس .....
۲۵	۲-۱-۲. مفهوم مواد مخدر .....
۳۱	۳-۱-۲. مفهوم مواد روان‌گردان .....
۳۲	۳-۱-۲. مفهوم تعزیر در فقه شیعه .....
۳۵	۴-۱-۲. مفهوم تعزیر در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۱ و مقایسه آن با قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ .....
۳۸	۵-۱-۲. مفهوم اعدام و نظریات موافقین و مخالفین آن .....
۴۰	۲-۲. تاریخ قانون‌گذاری در زمینه مواد مخدر .....
۴۱	۱-۲-۲. کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های بین‌المللی .....
۴۶	۲-۲-۲. تاریخ قانون‌گذاری در خصوص کنترل مواد مخدر در ایران .....
۴۷	۱-۲-۲-۲. کنترل مواد مخدر در ایران قبل از انقلاب اسلامی .....
۵۰	۲-۲-۲-۲. کنترل مواد مخدر در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی .....
۵۲	۳-۲. بررسی مجازات اعدام در اسناد بین‌المللی و اسناد منطقه‌ای و کشورهای مختلف .....
۵۲	۱-۳-۲. مجازات اعدام در اسناد بین‌المللی .....

- ۵۳..... ۱-۳-۲. اعلامیه جهانی حقوق بشر
- ۵۳..... ۲-۱-۳-۲. معاهده بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی
- ۵۵..... ۳-۱-۳-۲. پروتکل الحاقی دوم مربوط به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی
- ۵۶..... ۴-۱-۳-۲. دیوان کیفری بین‌المللی
- ۵۹..... ۲-۳-۲. اسناد و معاهدات منطقه ای
- ۵۹..... ۱-۲-۳-۲. مقاله‌نامه اروپایی حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی
- ۶۰..... ۲-۲-۳-۲. مقاله‌نامه آمریکایی حقوق بشر ۱۹۶۹
- ۶۰..... ۲-۳-۲. دومین پروتکل الحاقی به مقاله‌نامه آمریکایی حقوق بشر
- ۶۱..... ۲-۳-۲. پروتکل شماره ۶ مقاله‌نامه حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی
- ۶۱..... ۵-۲-۳-۲. اعلامیه حقوق بشر اسلام
- ۶۲..... ۳-۳-۲. وضعیت مجازات اعدام در کشورهای جهان
- ۸۰..... ۴-۲. اقسام تعزیر
- ۸۱..... ۱-۴-۲. تعزیر مقدر و غیر مقدر
- ۸۱..... ۱-۱-۴-۲. تعزیر مقدر
- ۸۲..... ۲-۱-۴-۲. تعزیر غیر مقدر
- ۸۲..... ۲-۴-۲. تعزیر شرعی و حکومتی
- ۸۳..... ۱-۲-۴-۲. تعزیر شرعی
- ۸۳..... ۲-۲-۴-۲. تعزیر حکومتی
- ۸۵..... ۳-۴-۲. تعزیر در حق الله و حق الناس
- ۸۶..... ۴-۴-۲. تعزیر منصوص شرعی و تعزیر منصوص غیر شرعی
- ۸۷..... ۱-۴-۴-۲. تعزیرات منصوص شرعی همان تعزیر مقدر:
- ۸۸..... ۲-۴-۴-۲. تعزیرات منصوص شرعی همان تعزیر مقدر معین:
- ۸۸..... ۳-۴-۴-۲. تعزیرات منصوص شرعی همان تعزیر شرعی منصوص
- ۹۰..... ۵-۲. قواعد حاکم بر تعزیرات

- ۹۰..... ۲-۵-۱. قاعده التعزیر لکل عمل محرم .....
- ۹۴..... ۲-۵-۲. قاعده التعزیر بما یراه الحاکم .....
- ۹۷..... ۲-۵-۳. قاعده التعزیر دون الحد .....
- ۱۰۰..... ۲-۶-۶. ملاک‌های تعیین مجازات تعزیری منصوص .....
- ۱۰۱..... ۲-۶-۱. دوگانه انگاری تعزیرات منصوص شرعی .....
- ۱۰۲..... ۲-۶-۲. سه‌گانه انگاری تعزیرات منصوص شرعی .....
- ۱۰۳..... ۲-۶-۳. چهل‌گانه انگاری تعزیرات منصوص .....
- ۱۰۶..... ۳-۱-۱. تریب تعزیرات منصوص به مجازات اعدام .....
- ۱۰۷..... ۳-۱-۱. رعایت منصفه فی و جامعه .....
- ۱۰۸..... ۳-۱-۲. قیام در مقابل بساطی الارض .....
- ۱۱۱..... ۳-۱-۳. نهی از منکر .....
- ۱۱۴..... ۳-۲-۲. نظریه عدم تعمیم تعزیر به مجازات اعدام (نظریه انحصار تعزیر به تازیانه) .....
- ۱۱۵..... ۳-۲-۱. استناد به اطلاق روایت التعزیر - دون الحد .....
- ۱۱۶..... ۳-۲-۲. استناد به عمومیت واژهی حد در روایت .....
- ۱۱۷..... ۳-۲-۳. استناد به قاعدهی سلطنت .....
- ۱۱۸..... ۳-۲-۴. استناد به اصل استصحاب .....
- ۱۱۹..... ۳-۲-۵. استناد به معنای لغوی تعزیر .....
- ۱۲۰..... ۳-۳-۳. نظریه بینابین .....
- ۱۲۴..... ۳-۳-۱. فلسفه وضع تعزیر .....
- ۱۲۴..... ۳-۳-۱. شیوه‌های پی بردن به اهداف مجازاتها .....
- ۱۲۶..... ۳-۳-۲. تصریح فقها در این باب .....
- ۱۳۱..... ۳-۳-۲. معنای لغوی واژهی «دون» .....
- ۱۳۲..... ۳-۳-۳. حرمت دماء در فقه اسلامی .....

- ۱۳۶-۳-۳. متقاضیت زمانی و مکانی ۱۳۶
- ۱۳۸-۳-۳-۱. شرایط اجتماعی - فرهنگی عصر جاهلیت ۱۳۸
- ۱۴۰-۳-۳-۲. واکنش اسلام نسبت به شرایط موجود ۱۴۰
- ۱۴۳-۳-۵. بررسی فرض «شدید بودن قصاص و حدود» ۱۴۳
- ۱۴۳-۳-۵-۱. قصاص ۱۴۳
- ۱۴۸-۳-۵-۲. حدود ۱۴۸
- ۱۵۳-۳-۶. تحلیلا مسئله با استمداد از اصول فقه ۱۵۳
- ۱۵۹-۴-۱. بررسی فقهی - حقوقی مجازات اعدام در جرائم مواد مخدر ۱۵۹
- ۱۶۰-۴-۱-۱. تعزیری بودن جرائم مواد مخدر ۱۶۰
- ۱۶۲-۴-۱-۲. حد بودن اعدام در جرائم مواد مخدر از باب افساد فی الارض ۱۶۲
- ۱۶۷-۴-۱-۳. مجازات اعدام به عنوان - کم - کفایتی ۱۶۷
- ۱۷۲-۴-۱-۴. شمول یا عدم شمول مجازات اعدام مراد مخدر در درجات مجازات های تعزیری ۱۷۲
- ۱۷۳-۴-۱-۴-۱. تقسیم بندی جرائم به مهم و غیر مهم و تطبیق آن با ضمانت اجرای معین و نامعین ۱۷۳
- ۱۷۶-۴-۱-۴-۲. تصریح مواد قانونی به عدم انطباق مجازات اعدام با درجه یک ۱۷۶
- ۱۷۶-۴-۲. سیاست جنایی ایران در مورد مواد مخدر و روان گردان ۱۷۶
- ۱۷۹-۴-۲-۱. سیاست جنایی تقنینی ۱۷۹
- ۱۸۳-۴-۲-۲. سیاست جنایی قضایی ۱۸۳
- ۱۸۵-۴-۲-۳. سیاست جنایی اجرایی ۱۸۵
- ۱۸۶-۴-۳-۴. سیاست جنایی مشارکتی ۱۸۶
- ۱۹۱-۴-۴. تعیین مجازات های جایگزین اعدام ۱۹۱
- ۱۹۳-۴-۴-۱. علت کارآمد نبودن کیفر اعدام در جرائم مواد مخدر ۱۹۳
- ۱۹۳-۴-۴-۱-۱. عدم تناسب جرائم تعزیری و مواد مخدر با مجازات اعدام ۱۹۳
- ۱۹۶-۴-۴-۱-۲. اعدام خرده پاهای و عناصر غیر اصلی ۱۹۶
- ۱۹۷-۴-۴-۱-۳. عدم کارایی موثر مجازات اعدام تعزیری ۱۹۷

- ۲-۴-۴. نظریات جامعه‌شناسی جنایی در راستای تأثیرات سوء مجازات اعدام مواد مخدر و اعدام تعزیری ۱۹۸
- ۱-۲-۴-۴. نظریه‌ی برجسب زنی: ۱۹۸
- ۲-۲-۴-۴. نظریه‌ی وابستگی: ۱۹۹
- ۳-۲-۴-۴. نظریه فشار مرتون: ۲۰۰
- ۴-۲-۴-۴. نظریه فشار عمومی ۲۰۰
- ۵-۲-۴-۴. نظریه‌ی فنون خنثی‌سازی ۲۰۱
- ۶-۲-۴-۴. نظریه‌ی کنترل اجتماعی ۲۰۱
- ۷-۲-۴-۴. نظریه‌ی سید باگی ۲۰۲
- ۸-۲-۴-۴. نظریه‌ی کنترل خانگی ۲۰۳
- ۳-۴-۴. یافته‌های آماری اثرات اعدام جرائم تعزیری و مواد مخدر بر خانواده محکومین ۲۰۳
- ۱-۳-۴-۴. افت و ترک تحصیل به خاطر اعدام سرپرست خانواده: ۲۰۸
- ۲-۳-۴-۴. گرایش به ارتکاب بزهکاری ۲۰۸
- ۳-۳-۴-۴. استعمال مواد مخدر ۲۱۰
- ۴-۴-۴. ارزیابی و بررسی یافته‌های آماری ۲۱۰
- ۵-۴. مجازات‌های جایگزین حکم اعدام در نظام‌های کیفری بین‌المللی ۲۱۵
- ۱-۵-۴. حبس ابد ۲۱۵
- ۲-۵-۴. محکومیت به حبس‌های غیرقطعی و تقلیل‌پذیر: ۲۱۶
- ۳-۵-۴. محکومیت‌های اجباری و تعزیری ۲۱۸
- ۳-۵-۴. احکام حبس ابد بالفعل ۲۱۹
- ۶-۴. مجازات‌های جایگزین حکم اعدام در نظام کیفری ایران: ۲۲۰
- ۱-۵. نتیجه‌گیری ۲۲۴
- ۲-۵. پیشنهادها (طرح پیشنهادی جایگزین اعدام) ۲۳۳

- ۲۳۳ ..... ۱-۲-۵. اعدام برای سران شبکه‌های قاچاق و عاملان درگیری مسلحانه
- ۲۳۴ ..... ۲-۲-۵. مجازات مالی به جای مجازات زندان و اعدام
- ۲۳۴ ..... ۳-۲-۵. مسائل اقتصادی مواد مخدر
- ۲۳۴ ..... ۴-۲-۵. تبعید قاچاقچیان مواد مخدر
- ۲۳۶ ..... الف. منابع فارسی
- ۲۴۶ ..... ب. منابع عربی:
- ۲۴۸ ..... پ. منابع لاتین:

چکیده:

قانون‌گذار در جرائم مربوط به مواد مخدر و سایر جرائم تعزیری سیاست سرکوبگری و تشدید مجازات را پیاده کرده است. بدون تردید انگیزه مقنن از اتخاذ چنین تدابیری، قباحیت و سنگینی این جرائم و نیز خطرناک بودن آن‌ها به حال جامعه است در حالی که به نظر می‌رسد این سیاست کیفری بنا به دلایل متعددی راهگشا نیست و قانون‌گذار را به هدف خویش که پیشگیری از وقوع و یا تکرار جرم و اصلاح مجرمین است نمی‌رساند؛ به این دلیل که نفس وضع مجازات‌های سنگین، بدون نظر گرفتن علل و عوامل جرم و نیز اوضاع و احوالی که طی آن فردی مرتکب جرم شده است، کار معقول و صحیحی نیست و آنچه باعث ارعاب بزهکاران و سایرین از ارتکاب و یا تکرار جرم می‌گردد، سرعت و قطعیت اجرای مجازات‌هاست نه سنگین بودن آن‌ها؛ از لحاظ علمی و تجربی ثابت شده است که سنگین بودن مجازات‌ها و عدم اجازه اعمال نهادهای تعدیل‌کننده مجازات‌ها در مورد جرائم مواد مخدر و سایر جرائم تعزیری چندان کارساز نبوده و مرتکبین این جرائم رو به افزایش‌اند. وضع مجازات‌های سنگین در صورتی می‌تواند باعث کاهش جرائم مربوط شود که برگرفته از افکار عمومی جامعه باشد و به تعبیر دیگر این افکار عمومی جامعه و عرف مردم است که موجد قانون است. برعکس و به نظر می‌رسد بین سنگین بودن مجازات این جرائم و قباحیت این عمل در نزد عرف مردم صلّه است. همچنین صرف اتخاذ تدابیر کیفری، کافی برای پیشگیری از وقوع جرم نیست بلکه همراه آن و یا حتی پیش‌تر از آن باید تدابیر غیر کیفری نیز توسط دولت به مفهوم وسیع کلمه اتخاذ شود و از همه مهم‌تر اینکه به هیچ‌وجه اجازه مجازات افراد غیر مجرم داده نمی‌شود و تنوع و سنگینی مجازات جرائم مربوط به مواد مخدر و سایر جرائم تعزیری در صورتی است که گستره رنج‌آوری آن بی‌تردید دامن خانواده مجرم را نیز می‌گیرد؛ در وضعیت کنونی که مقنن با مجرمین مواد مخدر و سایر جرائم تعزیری از سیاست کیفری سرکوبگر و تشدید مجازات تبعیت می‌کند؛ لزوم اتخاذ سیاست

کیفری جایگزین‌های مجازات اعدام در جرائم مربوطه با مؤلفه‌هایی همانند: بازدارندگی، تناسب مجازات با نوع و شدت جرم و شخصیت مجرم و تطابق آن با کرامت انسانی، همسویی مجازات جرم با میزان قبح اجتماعی و فایده‌مندی آن، به‌شدت احساس می‌گردد؛ با توجه به مؤلفه‌های ذکر شده در سیاست کیفری کارآمد در قبال جرائم فوق‌الذکر، سیاست کیفری پیشنهادی این رساله، سیاست کیفری جایگزین‌های اعدام است. بدین‌صورت مقنن در قبال جرائم مواد مخدر و سایر جرائم تعزیری با توجه به نوع و شدت جرم، شخصیت مجرم و وضعیت خانوادگی وی، انگیزه مرتکب و وضعیت ذهنی و روانی مجرم حین ارتکاب جرم، شیوه ارتکاب جرم و اقدامات مرتکب پس از ارتکاب جرم؛ مجازات‌ها را پیش‌بینی کند. در نتیجه مقنن می‌تواند صرفاً در جرائم مواد مخدر و سایر جرائم تعزیری شدید علاوه بر مصادره اموال ناشی از جرم و جزای نقدی؛ مجازات‌های حبس ابدی، حبس‌های طولانی مدت بدون عفو و بدون امکان آزادی مشروط، برای مرتکب پیش‌بینی کند و در سایر جرائم صرف تلفیقی از حبس‌های کوتاه‌مدت، مصادره اموال و جزای نقدی پیش‌بینی کند تا ایراد سیاست حبس‌های برطرف شود.